

Autorská práva v informatice

Autor: Mgr. Jaromír JUŘEK

Kopírování a jakékoliv další využití výukového materiálu je povoleno pouze s uvedením odkazu na www.jarjurek.cz

1. Autorská práva v informatice

Autorská práva chrání v naší republice **Autorský zákon**. Týká se mnoha oblastí a zasahuje téměř všude do našeho života.

Motto: "Kdo ukradne rohlík, je zloděj, kdo zkopíruje cédéčko, je šikovnej..." Tak - bohužel - uvažuje v současné době mnoho našich občanů.

Autorský zákon chrání hlavně **duševní vlastnictví**. Jedná se o ochranu práv k nehmotným statkům. **Autorská práva** pak představují práva autorů k jejich dílům.

Předmětem ochrany autorského práva jsou:

- dílo literární a jiné dílo umělecké (např. román nebo povídka, ale i např. malířské dílo, sochařské dílo, hudební, či dramatické dílo)
- dílo vědecké
- počítačový program
- databáze
- fotografie

Dílo je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě, tedy včetně podoby elektronické. A každé takové dílo je chráněno autorským zákonem. Autorským zákonem je tedy chráněna i např. prezentace v programu Power Point nebo práce vytvořená v této EduBasi. Na to, aby bylo dílo chráněné autorským zákonem, nemusí dokonce být ještě ani dokončené. Stejně tak jsou autorským zákonem chráněny jména postav a název díla.

Co je z ochrany vyloučeno:

- výtvořiny tradiční lidové kultury, pokud není známo jméno autora
- díla úřední (právní předpisy, návrhy smluv, obecní kroniky, státní symboly)
- politický projev a řeč přednesená při úředním jednání

Dílo **lze také užít při vyučování** pro ilustrační účel (musí se tím sledovat určitý výukový cíl) nebo **při vědeckém výzkumu**, jejichž účelem však není dosažení přímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.

Např. při školním představení může škola využít dílo, avšak pouze v případě, že v představení účinkují výlučně žáci a studenti nebo učitelé konkrétní školy. Nesmí však jít o užití za účelem hospodářského prospěchu.

V souvislosti se školou vznikají i **školní díla**. Jsou to práce vytvořené studentem ke splnění studijních povinností. Škola je může využít k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě, nesmí však jít o užití za účelem hospodářského prospěchu. Sem můžeme zahrnout např. bakalářské práce, diplomové práce, ale i odevzdané úkoly vypracované studentem.

Okolnosti, za nichž je možno si vytvořit kopii:

- kopii díla je možno si zhotovit **pro svou osobní potřebu** fyzické osoby; je povoleno zhotovení **pouze jedné** kopie - tato možnost se ale vztahuje pouze na dílo zveřejněné.
- kopii pro osobní potřebu není dovoleno dál šířit nebo zveřejňovat
- kopii díla může vytvořit jen ten, pro jehož osobní potřebu je tato kopie určena

Volné užití se nevztahuje na:

- zhotovení kopie počítačového programu a elektronické databáze
- zhotovení kopie notových záznamů
- camcording - natáčení v kině
- zhotovení kopie pro komerční účely

U **počítačového programu** (je chráněn jako dílo literární) si uživatel může zhotovit **pouze záložní kopii**, a to pouze tehdy, **pokud vlastní licenci** k tomuto programu (je jeho legálním vlastníkem).

A jak je to s internetovým pirátstvím?

Protiprávního jednání se dopouští ten, kdo **zpřístupní díla** (ne svoje, k nimž vlastní autorská práva) tak, že k nim může mít kdokoli přístup na místě a v čase podle vlastní potřeby i prostřednictvím pouhého odkazu **bez souhlasu autora**.

Pořízení kopie z nelegálního zdroje je obecně považováno za volné užití, i když **je to v rozporu s dobrými mravy**. Jedná se ale o vědomé využívání protiprávního jednání jiné osoby.

Co konkrétně patří mezi internetové pirátství:

- výrobkové pirátství (inzerční servery, burzy, chat, web)
- upload (FTP server, filehostingové servery)
- sdílení - peer-to-peer síť (torrenty, apod.)
- pirátské blogy a warez fóra (zveřejňování odkazů)
- nelegální streaming, webcasting (přenos aktuálního audiovizuálního vysílání - např. rozhlasového nebo televizního vysílání)
- camcording (nahrávání v kině a následné zveřejnění)

Pravidla týkající se využití autorských děl a respektování autorského zákona ve školství (citace z metodického pokynu MŠMT č. jedn.: 12 592/2009-20)

V praxi je tedy podle autorského zákona možné:

- kopírování učebnic samotnými žáky pro jejich osobní potřebu (jejich vlastními kopírkami nebo prostřednictvím poskytovatele rozmnožovacích služeb);
- kopírování učebnic pro vnitřní potřebu školy jako právnické osoby (školou samotnou nebo prostřednictvím poskytovatele rozmnožovacích služeb) – pro potřeby učitelského sboru, přičemž je nutno brát v potaz, zda, především s ohledem na počet takto pořízených rozmnoženin, nedojde k překročení podmínek stanovených v § 29 odst. 1 autorského zákona – užití v rozporu s běžným způsobem užití díla a v rozporu s oprávněnými zájmy autora;
- využívat při vyučování rozmnoženiny učebnic či jiných publikací, či jejich částí, které rozdává učitel (škola) žákům, v rozsahu odpovídajícím účelu, v každém případě však takové užití musí být toliko součástí vyučování, nikoli jeho hlavní částí (typicky půjde o kopie částí textů či matematických apod. cvičení, obrázky apod.); totéž platí pro jiné způsoby užití (např. promítání učebnice pomocí dataprojektoru na plátno);
- použít ukázky (citace) z cizích děl do vlastních výukových materiálů (Powerpointové prezentace, dataprojekce, pracovní listy apod.) za podmínek stanovených pro citace;
- upravit již existující učebnici či jiné dílo tak, aby byly dostupné (čitelné apod.) pro zdravotně postižené žáky, a to v rozsahu odpovídajícím konkrétnímu zdravotnímu postižení.

Obsah

 1. Autorská práva v informatice

2